

IX. Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencia

„Tudományoktól a döntéshozatalig”

Helyszín:

Szegedi Tudományegyetem
József Attila Tanulmányi és Információs Központ

Időpont:

2014. november 20-23.

Absztrakt-kötet

Szerkesztette:

Lengyel Szabolcs

Magyar Biológiai Társaság, Budapest
Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszék
MTA Ökológiai Kutatóközpont

2014

IX. Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencia

„Tudományoktól a döntéshozatalig”

RENDEZŐK

Magyar Biológiai Társaság
Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszék
Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
MTA Szegedi Akadémiai Bizottság Természetvédelmi és Ökológiai Munkabizottsága
Society for Conservation Biology Hungarian Chapter

SZERVEZŐBIZOTTSÁG

- Báldi András társelnök (MTA Ökológiai Kutatóközpont)
- Margóczy Katalin társelnök (Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszék)
- Cseh Viktória titkár (Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszék)
- Czúcz Bálint (MTA Ökológiai Kutatóközpont)
- Cserhalmi Dániel (SZIE Biológiai Intézet)
- Kovács-Hostyánszki Anikó (MTA Ökológiai Kutatóközpont)
- Körmöczy László (Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszék)
- Lengyel Szabolcs (MTA Ökológiai Kutatóközpont)
- Mihók Barbara (MTA Ökológiai Kutatóközpont)
- Vili Nóra (SCB Hungarian Chapter)

SZAKMAI TÁMOGATÓK

MTA Ökológiai Kutatóközpont
MTA Ökológiai Tudományos Bizottság
Magyar Ökológusok Tudományos Egyesülete
Magyar Természettudományi Társulat
Society for Conservation Biology – Europe Section

ANYAGI TÁMOGATÓK

Földművelésügyi Minisztérium, Környezetügyért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért felelős
Államtitkárság
MTA Ökológiai Kutatóközpont
Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság

A fali gyík (*Podarcis muralis*) városi elterjedését és állományszerkezetét befolyásoló tényezők vizsgálata

Dékány Bulcsú¹, Kövér Szilvia¹ és Babocsay Gergely²

¹ *Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar, Biológiai Intézet, Ökológia Tanszék*
1077 Budapest, Rottenbiller u 50.
Email: dekanybulcsu@gmail.com

² *Magyar Természettudományi Múzeum, Mátra Múzeum*

A természetes élőhelyek elvesztésével egyre nagyobb jelentősége van a biodiverzitás települési környezetben történő megőrzésének. Ehhez azonban ismernünk kell az egyes fajok városi elterjedését befolyásoló tényezőket. Vizsgáltunkban arra kerestük a választ, hogy melyek azok a környezeti faktorok, amelyek a fali gyík (*Podarcis muralis*) budapesti elterjedését befolyásolják. A www.herpterkep.mme.hu segítségével 18 mintavételi helyet jelöltünk ki. Ezeket 5 kategóriába soroltuk: kertváros; vasútvonalak környéke; elhagyott, erősen degradált területek; belvárosi területek; természetközeli zöld területek. A mintavételezésekhez a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer protokollját adaptáltuk. Az adatgyűjtés 2013-ban történt, mintavételi területenként 5 alkalommal. Az alábbiakat rögzítettük: ivar, kor (juvenilis, subadult, adult), a búvóhelyek relatív sűrűsége, az emberi zavarás mértéke, környezeti-szerkezeti diverzitás, ragadozók jelenléte. Összesen 539 egyedet észleltünk. Az R-program Distance csomagjának segítségével megvizsgáltuk a gyíkok észlelési valószínűségét a transzekttől való távolság függvényében. Ennek alapján mintavételezésünk relatív sűrűségbecslése közelítőleg helyes, valamelyest alul becsüli a valós állománysűrűséget. Lineáris modellel vizsgáltuk az egy méterre eső észlelések és a környezeti változók kapcsolatát. Három vizsgált faktor fejtett ki szignifikáns hatást a populációkra. A ragadozók jelenléte negatív, míg a búvóhelyeken belül, a bazaltköves vasúti töltések és az avar jelenléte pozitív hatást mutatott az egyedsűrűségekre. A környezeti-szerkezeti diverzitás az adult egyedek és az összes nőstény egyedszámával mutatott pozitív összefüggést. Az élőhelytípusok közül a vasútvonalak környezete bizonyult a legjobbnak. A bazaltköves vasúti töltések búvóhelyként szolgálnak a fali gyíkoknak, és helioterm életmódjukhoz is ideális környezetet nyújtanak. Az töltések széle többnyire fás, bokros, lágyszárú- és avarborítással, ideális táplálkozó és szaporodó helyek a fali gyíkok számára. A környezeti tényezők hatásának pontosabb megértése további vizsgálatokat igényel.

Az erdőgazdálkodás lakossági és erdészeti mozgatórugói: keményfaligetek 20. századi történetének elemzése Kárpátalján

Demeter László^{1,2}, Horváth Ferenc², Biró Marianna² és Molnár Zsolt²

¹ *Pécsi Tudományegyetem, Ökológia Tanszék*
7624 Pécs, Ifjúság útja 6.
Email: demeter.laszlo@okologia.mta.hu

² *MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet*

A természetvédelem tudáshiányban szenved, ezért a helyi és a múlt ismeretéből fakadó tudás egyre nagyobb nemzetközi figyelmet kap. A Kárpát-medence eltűnőben lévő tölgy-kőris-szil

ligeterdei kulcsfontosságú, ám romló természeti állapotú élőhelyek. Célunk a kárpátaljai Bereg legtermészetesebb állományainak erdőtörténeti elemzése. A Latorca- és a Borzsa-folyó árterén tenyésző nagydobronyi és nagybereg-i erdőkről erdőrészlatszintű strukturált interjúk, történeti térképek és írott források feldolgozásával gyűjtöttünk adatokat, az erdők állapotát erdőszerkezeti felmérésekkel dokumentáltuk. A felhagyott és a gazdasági erdőrészek több változatát, összesen 56 ponton mintáztuk meg, a múltbeli gazdálkodásáról 17 interjú készült. A kolhozosítás előtti időszak erdőgazdálkodása a világpiacon termelt. „A világranglistán a beregi tőgyfa az első helyen állt”. A lakosság erdőelérését elsősorban az épületfa és tűzifa iránti igény határozta meg, ha „vót rá cédula” kiszálalhatta. A kiváló minőségű fás legelőkön a „jószág úgy meghízott, hogy az őszi behajtáskor a gazdája nem ismert rá”. Az erdőterületek államosítását követően a hagyományos erdőhasználati módok a haszonfatermelés áldozatául estek, „legelőnek a szovjetbe nem engedték”. Az olcsó földgáz megérkezésével már csak egyes mellékhaszonvételekkel éltek a helyiek. Mára az erdészeteket szinte csak a nyereséges termelés ösztönzi, s ha „így megy tovább, nem marad semmi az erdőből”. A Magyarországon 1920 után jelentkező fáhség alig érezte hatását Kárpátalján. A Szovjetunió erdészeti politikája okozta mértéktelen kitermelés főként a Kárpátokra irányult, s csak 1950-1960 között érintette kis mértékben Kárpátalja síksági erdeit. A lakossági erdőhasználat szigorú szabályozásával és az erdei munka alulfizetésével teljesen megszűntek a korábban nagy hagyományokkal bíró használati módok: makkoltatás, legeltetés, hordódonga készítés. Kutatásunk hiánypótló adatokkal járult hozzá a térség keményfaligeteinek megismeréséhez.

Két védett növényfaj ex-situ szaporítása

Dudás János, Endrédi Anett és Nagy János

*Szent István Egyetem, Növénytan és Ökofiziológiai Intézet
2103 Gödöllő, Páter Károly u. 1.
Email: dudass.janos@gmail.com*

Kutatásunk célja két, Magyarországon ritka és védett növény ex-situ védelmének kidolgozása volt. A tőzegeper (*Potentilla palustris*) hidegkori reliktum, mely fűzlápokban, úszólápokban, zombékosokban találja meg életfeltételeit. Magyarországon csak négy populációja ismert, mindenhol visszaszorulóban van. Az egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*) homoki tölgyesek, homokpuszták, akácok fokozottan védett növénye. Mindkét faj szerepel a Nemzeti Parkok által ex-situ védelemre javasolt fajok listáján, azonban a szaporításukhoz szükséges szakirodalom hiányos. Így a jelen kutatás elsődleges célja egy jól használható szaporítási protokoll kidolgozása, illetve a fent említett fajok természetrajzának alaposabb megismerése volt. Ehhez a tőzegeper esetében az Őrségben található szócei láprétről 5 db gyökeres hajtást gyűjtöttünk be vegetatív szaporítási kísérletekhez. A növény ezen a termőhelyén kritikusan megfogyatkozott, 60-100 egyed a becsült állomány. Tőosztással, dugványozással sikeresen tudtuk szaporítani a fajt (az 5 hajtásból XX egyedet sikerült kinevelni). Ezzel szemben, a mikroszaporítási kísérletekben ugyan a táptalajra helyezett hajtáscsúcsok több esetben növekedésnek indultak, végül minden esetben fertőzés miatt elpusztultak. Az egyhajúvirág esetén a turai termőhelyen felmértük a populáció ideai reprodukciós sikerét, majd magokat gyűjtöttünk a szaporítási kísérletekhez. Ezt a magtételt kiegészítettük az ugyanonnan származó, 2011-2012-es magtétélekkel, s miután minden mag tömegét megmértük, a kontroll csoportok mellett több kezelt (szkarifikált, hűtött, hormonkezelt) csoportot is csíráztattunk.